वसुमयस्यावधानात्। न च ज्योतिष्टोमेन स्वर्गकामो यजेतेति विधिप्राप्तोद्देशेन सोमरूपपशुविधानमेवास्तु सोमेन यागं भावयेदिति, किं मत्वर्थलक्षणयेति वाच्यम्। तस्याधिकारविधित्वेनोत्पत्तिविधित्वाभावात्। ननूद्भिदा यजेत पशुकाम इत्यत्रैव ज्योतिष्टोमेनेत्यत्रापि उत्पत्त्यधिकारविधित्वमस्तीति चेन्न, दृष्टान्ते उत्पत्तिवाक्यान्तराभावेनान्यथानुपपत्त्या तथात्वाश्रयणात्। किञ्च ज्योतिष्टोमेनेत्यत्रोभयविधित्वे तेनैव यागस्य फलसम्बन्धोऽपि बोधनीय इति गुरुदो वाक्यभेदस्तदुरं सोमपदे मत्वर्थलक्षणया विशिष्टविधानम्। स च विधिश्चतुर्विधः उत्पत्तिविधिर्विनियोगविधिः, अधिकारविधिः, प्रयोगविधिश्चेति। तत्र कर्मस्वरूपमात्रबोधको विधिरुत्पत्तिविधिः। यथाग्निहोत्रं जुहोतीति। अत्र च विधौ कर्मणः करणत्वेनान्वयः आग्नहोत्रहोमेनेष्टं भावयेदिति। ननु यागस्य द्वे रूपे द्रव्यं देवता च। तथाच रूपाश्रवणे अग्निहोत्रं जुहोतीति कथमुत्पत्तिविधिः अग्निहोत्रशब्दस्य तु तत्प्रत्ययान्यायेन नामधेयत्वादिति चेन्न, रूपाश्रवणेऽप्यस्योत्पत्तिविधित्वात्। अन्यथा हुतशब्दाद्दध्ना जुहोतीति श्रवणमेवोत्पत्तिविधिः स्यात्। तथा चाग्निहोत्रं जुहोतीति वाक्यमनर्थकं स्यात्। अङ्गप्रधानसम्बन्धबोधको विधिर्विनियोगविधिः। यथा दध्ना जुहोतीति। स हि हुतीयया प्रतिपत्त्याङ्गभूतं दध्ना होमसम्बन्धं विधत्ते दध्ना होमं भावयेदिति। गुणविधौ च यागस्य साध्यत्वेनैवान्वयः। कचिदाश्रयत्वेनापि यथा दध्नेन्द्रियकामस्य जुहुयादित्यत्र दधिकरणत्वेनेन्द्रियं भावयेत् तत्र किंनिष्ठमित्याकाङ्क्षायां सन्निधिप्राप्तहोमे आश्रयत्वेनान्वेति। एतच्च विधेः षड्कारिकृतानि षट् प्रमाणानि श्रुतिलिङ्गवाक्यप्रकरणस्थानसमाख्याख्यानि। एतत्षड्विधतेनानेन विधिनाङ्गत्वं परोक्षमप्रत्यक्षश्रुतिवाक्यस्वरूपं पराक्षीपरपर्यायं ज्ञाप्यते" ततः तत्प्रकारकाणि श्रुत्यादीनि निरूपितानि तत्र दर्शयन्ति "तदेवं निरूपितानि सङ्क्षेपतः श्रुत्यादीनि षट् प्रमाणानि। एतत् षड्विधतेन विधिनियोगविधिना समिदादिभिरुपक्रम्य "दर्शपूर्णमासाभ्यां यजेत" इत्येवं रूपेण यानि विनियोज्यानि तान्यङ्गानि द्विविधानि विद्यरूपाणि, क्रियारूपाणि चेति। तत्र विद्यानि जातिद्रव्यसंस्कारादीनि तानि च दृष्टार्थानि। क्रियारूपाणि च द्विविधानि। गुणकर्माणि प्रधानकर्माणि च। एतान्येव सन्निपत्योपकारकाणि आराद्उपकारकाणीति चोच्यते। कर्माङ्गद्रव्याद्युद्देशेन विधीयमानं कर्म साक्षात्पत्योपकारकम्। यथाऽवघातप्रोक्षणादि तच्च दृष्टार्थमदृष्टार्थं दृष्टादृष्टार्थं चेति। दृष्टार्थमवघातादि अदृष्टार्थं प्रोक्षणादि। दृष्टादृष्टार्थं पशुपुरोडाशादि। तद्धि द्रव्यत्यागार्थेनैवादृष्टं देवतोद्देशेन च देवतास्मरणं दृष्टं करोति। द्रव्याद्यनुद्दिश्य केवलं विधीयमानं कर्म त्वाराद्उपकारकम्, यथा प्रयाजादि। आराद्उपकारकञ्च परमापूर्वोत्पत्तावेवोपयुज्यते। सन्निपत्योपकारकन्तु द्रव्यदेवतासंस्कारद्वारा यागस्वरूपेऽप्युपयुज्यते। इदमेव चाश्रयिकर्मेत्युच्यते। तदेवं निरूपितः सङ्क्षेपतो विनियोगविधिः। प्रयोगप्राशुभावबोधको विधिः प्रयोगविधिः। स चाङ्गवाक्यैकवाक्यतापक्षः प्रधानविधिरेव। स हि साङ्गं प्रधानमनुष्ठापयन्विधित्वे प्रमाणाभावाद्विधित्वापरपर्याय प्रयोगप्राशुभावं विधत्ते। न च तदविधित्वेऽपि प्रमाणाभाव इति वाच्यं विधित्वे साङ्गप्रधानविधेरेकवाक्यतावगततत्साहित्यानुपपत्तिः विकल्पेन क्रियमाणयोः पदार्थयोः इदमनेन सहितमिति साहित्यव्यवहाराभावात्। स चाविलम्बो नियतं क्रमं व्याप्तिमाक्षिपति भवति। अन्यथा हि किमेतदनन्तरमेतत् कर्त्तव्यमेतदनन्तरं वेति प्रयोगविक्षेपापत्तेः। अतः प्रयोगविधिरेव स्वविधेयप्रयोगप्राशुभावसिद्ध्यर्थं नियतं क्रममपि पदार्थविशेषणतया विधत्ते। अतएवाङ्गानां क्रमबोधको विधिः प्रयोगविधिरित्यपि सङ्गच्छते"।

'तदेवं संक्षेपतो निरूपितः षड्विध क्रमनिरूपणेन प्रयोगविधिः। कर्मजन्यफलस्वाम्यबोधको विधिरधिकारविधिः। कर्मजन्यफलस्वाम्यं च कर्मजन्यफलभोक्तृत्वम्। स च यजेत स्वर्गकाम इत्यादिरूपः, तत्रोद्दिश्य यागं विदधतानेन स्वर्गकामस्य यागजन्यफलभोक्तृत्वं प्रतिपाद्यते "यस्याग्निहोत्रमग्निर्वा ब्राह्मणो वाऽग्नेयमष्टाकपालं पुरोडाशं निर्वपेत" इत्यादिना दाहादौ निमित्ते कर्म विदधता निमित्तवत कर्मजन्यापाप्तस्वरूपफलस्वाम्यं प्रतिपाद्यते। एवम् "अहरहः सन्ध्यामुपासीत" इत्यादिना शक्तिविशिष्टकालजीविनः सन्ध्योपासनाजन्यप्रत्यवायपरिहाररूपफलस्वाम्यं बोध्यते। तच्च फलस्वाम्यं तस्यैव योऽधिकारविधिः। अधिकारश्च स एव यद्विधिवाक्ये इदमविशेषणत्वेन भूतः। यथा काम्ये कर्मणि फलकामना। नैमित्तिके कर्मणि निमित्तनिश्चयः।